

LBRIS

We know
books

Zaharia Stancu

JOCUL CU MOARTEA

Editura Hoffman

Căzusem în plasa poliției laolaltă cu alți coate-goale. Mă ținuseră închis într-un beci întunecos. Nu mă bătuseră. Nu-mi luaseră banii. Nu-mi luaseră nici măcar cuțitul cu teacă de care eram obișnuit să nu mă despart niciodată. După trei zile și trei nopți fuseserăm dați în seama nemților.

Acum... Acum era bine. Scăpasem de umezeala și de șobolanii beciului. Îmi venea să fluier de bucurie, însă nu fluieram. Tăceam. Și, tăcând, mergeam alături de ceilalți arestați, în cârd, între baionete. Nu știam unde o să ajung. Dar parcă știi vreodată când pleci la drum unde o să ajungi? Un flăcău de la noi din Omida, Axente Ursu Găman, plecase într-o duminică dimineața călare pe calul lui costeliv și pintenog la Caravaneți, un sat pe jumătate bulgăresc, pe Călmățui în sus, să stea de vorbă cu o fetișcană oacheșă, Petca Vancu Vene, cu care voia să se însoare. Călărea cu gându-n dorul lelii. După ce trecuse de Stănicuț, a țâșnit din lanurile de ovăz un iepure dolofan, gălbui, și i-a tăiat calea. Pintenogul, sperios, a sărit pe neașteptate în lături. Axentie Ursu Găman a căzut și și-a frânt gâtul. În loc să ajungă la Caravaneți să stea de vorbă cu fetișcana și să se tocmească cu socrii pentru zestre, a ajuns sub pământ, în cimitirul din satul nostru. De atunci și până azi, în fiecare zi cu soare, își aruncă umbra peste mormântul lui bisericuța de lemn, înlăuntrul căreia stau nemișcați în icoane sfinții cu ochii scoși de moașă-mea Dioaica, vrăjitoarea care le descânta oamenilor de dragoste și de urât, de lingoare ori de năjit.

Eu, unul, nicio pricină nu aveam să cred că mă pândește moartea, însă îmi dădeam îndeajuns seama că, în împrejurările acelea, nici binele nu se înghesuia să mă aștepte. Călcam cu sfială pe pietrele colțuroase ale trotuarului. Mi se prăpădiseră de mult

ghetele cu care sosisem în vară la București și altele nu avusesem cu ce să-mi cumpăr. Umblam iarăși ca la noi acasă, la Omida, desculț. Mai umblau și alții desculți în orașul de scaun. De cei care umblau ca și mine, desculți și zdrențuiți, nu aveam de ce mă rușina. Eram de-o teapă. Iar de ceilalți!... De ceilalți nici că-mi păsa. Nu-i cunoșteam. Nici ei pe mine nu mă cunoșteau. Și apoi, ce eram eu pentru multa lume a Bucureștilor? Un pui de bogdaproste!

Piciorul beteag își dădu în petic. Începu să mă supere. Ungھیile rupte, degetele pe care nu le puteam mișca și cu care mă loveam mereu de tăioasele pietre mă dureau. Uneori simțeam durerea cum îmi străbate întregul trup, de jos în sus, și se oprește ca un cui înroșit în foc sub frunte, între ochi. Scrașneam din dinți, apoi înclăștam fălcile și tăceam.

— Te-ai lovit?

— Da.

— Te doare?

Mă durea. N-avea însă niciun rost s-o spun altuia. Râsei și răspunsei:

— Nu. Nu mă doare.

— Al dracului om.

— Al dracului.

Eram douăzeci și trei de oameni în cârd. Unii slinoși, rupți și desculți ca mine. Alții tot slinoși, peticiți, însă încălțați. Adunătură. Golani. Derbedei. Lepădături.

— Cum te cheamă, mă șchiopule?

— Darie.

— Și mai cum?

— Atât nu-ți ajunge?

— Ba-mi ajunge.

— Atunci ce mai vrei?

Băietanul înalt și spelb începu să rădă. Rădea cu gura până la urechi. Avea dinții mari și galbeni. Dinți mari purtam și eu în gură, ba chiar prea mari. De aceea la noi în sat mă și porecliseră,

de cum învășasem să umblu și să ies în uliță, Dințosul. Cu toate că fumam ca un șarpe, îmi păstram dinții albi ca zăpada. Mi-i spălam în fiecare dimineață cu apă și mi-i frecam cu degetul muiat în cenușă.

— Da. Pentru gunoaie ca noi, ajunge un singur nume.

— De ce crezi că suntem gunoaie? Suntem oameni. Oameni ca oricare alții.

— Oameni! Nu vezi cum ne duc din urmă? Ca pe vite.

Numai noi doi vorbeam. În șoaptă vorbeam. Ceilalți mergeau tăcuți, bălăbănindu-se, cu capetele în pământ, triști și abătuți, ca după mort. Ziua se afla în asfințit. Era o toamnă de aur. Castanii de pe marginea bulevardului începuseră a prinde rugină.

Cum mă agățaseră vardiștii? Simplu. Puseseră mâna pe mine în colț, acolo unde bulevardul se întretaie cu Calea Moșilor. Dracul, care mereu își vâra coada în treburile mele, mă îndemnase și mă împinsese să ies din casă. În chițimia mea din fundătura Buzești, unde târomeam mai mult bolnav decât sănătos, mă pomenisem cu o zi mai înainte cu Mânzulica.

— În sfârșit, ți-am descoperit culcușul...

Mă încruntasem.

— Nu te bucuri?

— Mă bucur.

— Dacă te bucuri, de ce te uiți la mine ponciș?

— Cine ți-a spus unde stau?

— Unul mic și ghebos.

— Teică... Teică Dumbravă...

— Da. Mi se pare că așa îl cheamă, Teică...

Am pofțit-o să stea pe scaun și am lăsat ușa deschisă, să intre lumină în odaie. Chițimia nu avea fereastră. Mânzulica s-a uitat un timp la mine. Pe urmă mi-a spus:

— Te-ai jigărit și te-ai jerpelit rău de tot. Te-ai și gălbejit. Nu-ți priește orașul.

— O să-mi priască.

— Poate. Deocamdată însă nu se vede.

Motanul chior al gazdei venise, se așezase pe prag și se apucase să toarcă.

— Dac-ai ști!...

— Ce să știu?

— De câte ori își aduce aminte de tine domnul Jean, te înjură de anafură.

— În lipsă, poate să mă și bată.

— Se lăuda că o să-ți frângă oasele când o să te prindă. Eu i-am spus: „A plecat, domnule Jean. S-a întors la el acasă, la țară.” Nu mă crede.

Am întrebat-o:

— I s-a vindecat nasul domnului Jean?

Mânzulica a răs:

— I s-a vindecat. Dar n-a uitat. Grozav l-ai pleznit! Și mi se pare o singură dată.

— Nu. De două ori.

— Pe urmă ai fugit.

— Am fugit.

— Fuga e rușinoasă, dar e sănătoasă. Ce-au mai răs duduile de domnul Jean... – „Ți-a venit de hac, Jeane.” – „De, duduilor, s-a întâmplat.” Boierul însă...

— A venit Arizan la București?

— La trei zile după ce ai plecat tu. L-au adus niște ofițeri nemți cu mașina. Și-a aranjat treburile și-a plecat îndărăt. Lasă, că-ți spun eu totul cum a fost. Am avut zaiafet mare.

— Spune-mi.

— Nu. Nu acum.

— Dar când?

— Măine. Vreau să ne întâlnim spre seară, pe Moșilor, în colț, să mergem la cinema American. Rulează *Judex*.

Curtea era pustie. Umbra salcâmilor scorojiți de soare se lungea. Băbăția care-mi era gazdă plecase prin vecini. Nu s-auzea țipenie de om prin apropiere. Mânzulica zise:

— Mă supără pisoiful ăsta chior.

— De ce te supără? Toarce liniștit.

— Mă supără pentru că mi se pare că seamănă la chip cu Bulibașa de la Clocociov. După ce-ai plecat tu de acolo, m-a bătut de câteva ori cu harapnicul. Uneori îl visez noaptea și mă trezesc țipând. Doamne, Doamne, de ce l-oi fi visând mereu pe Bulibașa? Aș vrea când dorm să visez altfel de visuri. Tu ce visezi când dormi?

Nu-i răspusesem. N-aveam nicio poftă să-i povestesc țigăncușii visele mele. Mă uitasem la ea. Mă uitasem. Atât. Purta o fustă largă, albastră, încrețită pe șoldurile subțiri. Bluza era albă. Tulpanul galben, înflorat cu roșu. După urechea dreaptă își aninase un fir de busuioc. Avea picioarele goale. S-a ridicat de pe scaun și a dat o lovitură motanului. Motanul, trezit, a zbughit-o ca o săgeată. Țigăncușa a închis ușa. Dintr-odată în odaie s-a făcut întuneric.

— Au!

— Șchiopule, iar te-ai lovit la picior. Unde ți-e gândul? Calci în bobote.

— Eu știu unde mi-o mai fi și mie gândul? Nu știu.

— O să dai în gropi, dacă umbli cu gândul pe altă lume.

— O să dau. Dar e mai bine pe lumea aceea pe unde umblu eu cu gândul, decât pe aici.

— Zăpăciture.

Mânzulica mă mușcase de gură.

— Ai gura amară, Șchiopule.

— Amară. De ce te-ai apucat s-o muști?

— Zambila îmi spusese că e dulce.

— Poate că atunci, acolo sus, pe deal, la arman, era.

Gândul mi se frânse. Mă uitai în dreapta. Mă uitai în stânga. Nici urmă de oraș. Bucureștii rămăseseră în urmă. Nu-i mai auzeam zumzetul. Acum auzeam numai zupăiturile picioarelor noastre prin pulberea adâncă a drumului. Cărdul nostru jalnic mergea pe mijlocul unei șosele. Șoseaua era plină de gropi și

de hârtoape. Uneori mi se îngropau picioarele în praful, ca-ntr-o zăpadă albărie și caldă. Într-o parte și în alta a șoselei se întindeau până la marginea zării miriști uscate. Undeva se vedea o covercă în mijlocul unei bostănării.

— Mi s-a uscat gura. Ție nu?

— Mi s-a uscat și mie. E cald.

— Ne-ar prinde bine un pepene galben.

— Nu ne-ar strica nicio lubeniță. Una voinică, lunguiață, miezoasă, cu dungi negre pe burtă.

Soldații nemți, copleșiți și ei de căldură și de osteneală, abia se târau pe lângă noi, târșindu-și prin praful șoselei bocancii grei, care de mult își pierduseră lustrul.

— Dar încotro ne-or fi ducând ăștia?

— Ai orbu găinilor de nu vezi? La gara Obor.

— Unde e gara?

— Uite-o colo, în față. Mai avem nițeluș și ajungem la ea.

— N-am fost niciodată prin aceste părți din preajma orașului. N-am apucat să cunosc încă bine nici orașul.

— O să-l cunoști. N-o să fugă. Orașele rămân acolo unde sunt.

Întorsei capul și mă uitai îndărăt. De departe, Bucureștii părea un oraș mărunț, culcat parcă pe brânci sub o mare pădure de sălcii, de plopi, de salcâmi. Asfințitul se lăsase roșcovan peste oraș și peste câmpurile goale, dezolate și dezolante, din jur. Cerul era încă limpede ca sticla, albăstrimea și-o pierduse. Către scăpătat, bătea în roșu. Deasupra noastră căpătase o culoare fumurie.

Plină de îndoială, neștiind ce s-o fi petrecut cu mine, și din această pricină înjurându-mă, Mânzulica, tocmai în acest ceas al serii, mă aștepta pe bulevard, cum ne înțelesesem. Avea să mă aștepte mult și bine. Mult și bine avea să mă mai aștepte Mânzulica.

Ocolirăm clădirea veche și dărăpănată a gării și soldații nemți ne împinseră din urmă peste liniile de cale ferată, către niște magazine acoperite cu țiglă și cu tencuiala galbenă, crăpată

și pe alocuri căzută. Acolo, pe o linie moartă, cu bălării mari crescute pe lângă șini și printre șini, ni s-a arătat un vagon de marfă care avea ușile deschise și dușumeaua acoperită cu un strat gros de paie. Vardistul, care îi însoțea pe nemți, ne îndemnă:

— Hai! Urcați-vă! O să vă încuiem pe dinafară. La noapte o să dormiți aici, în vagon, pe moale.

Ne mai lua și peste picior!

Un bărbat între două vârste, care purta pantofi galbeni, spartii, pantaloni cadrilați, o hăinuță scurtă în talie, roșcată, și gambetă cafenie, dată pe ceafă, îl întrebă pe vardist cu un glas pițigăiat:

— Și dacă ne vine să ne... Ce facem, șefule?

— Vă deșertați și voi, ca vitele, în vagon.

— Și până când o să rămânem zălogiți aici?

— Până mâine dimineață.

— Și pe urmă?

— Pe urmă... Zău că nu mai știu, Diplomatele. Comandatura germană ne-a cerut să-i punem la dispoziție, urgent, douăzeci de bărbați. Iaca. I-am pescuit de pe unde s-a nimerit douăzeci și trei. Ne-am gândit că nu strică să fie câțiva în plus. S-ar putea întâmpla ca unul, doi, dintre voi, să dea ortul popii pe drum.

— Pe care drum, șefulețule? Pe care drum?

— Nu știu, Diplomatele, zău că nu știu.

Soldații germani, plictisiți de acest lung șir de vorbe, ne făcură semn să ne suim repede în vagon. Trebuia să-i ascultăm. Nu aveam încotro. Îi ascultăram. Ne agățărăm de marginile ușilor și, o dată ajunși în vagon, ne aciuarăm fiecare în câte un locșor, să ne întindem în voie și să ne petrecem noaptea dormind, dacă se va putea să adormim. Băiatul înalt și spelb, cu mustața abia mijjită și care era cel puțin cu două capete mai înalt decât mine, mă strigă:

— Mă, ăla șchiopu, vino aici lângă mine, în colț.

M-am dus lângă el.

— Tu cunoști pe careva dintre ăștia?

- Ferească Dumnezeu!
- Nici eu.
- Ai ceva la tine?
- Ce anume?
- Ceva de preț. De pildă, gologani?
- Cred că am vreo treizeci de lei.
- Și altceva?
- Un cuțit de care nu mă despart niciodată.
- Gologanii sunt buni. E bun și cuțitul. Trebuie păstrat.

Să încercăm să dormim aici, mai la o parte, mai la fereală. Nu poți să știi ce ți se întâmplă, când ești pus așa, pe neașteptate, să dormi laolaltă cu oameni pe care nu-i cunoști. Pe mine, crede-mă, șchiopule, poți să te bizui. În orice împrejurare poți să te bizui.

- Crezi că or să ne trimită departe de București?

— Fără-ndoială. Altfel de ce naiba ne-ar fi adus aici la gară și ne-ar fi zăvorât într-un vagon? De închis, dacă voiau să ne țină închiși, ar fi putut să ne închidă fie la poliție, fie într-unul din aresturile Comandaturii. E plin orașul de aresturi ale Comandaturii.

Tăceam. Nu mă gândeam la nimic. Tăceam. Spelbul mă iscodi:

- Spune-mi adevărat, ți-e teamă?
- De ce să-mi fie teamă? O viață are omul. Și cu-a morții două.

— Să lăsăm viața morților. Aia nu e viață. Nici mie nu mi-e teamă. Presupun că or să ne ducă undeva, unde și-a-nțarcat dracu copiii. Și-or să ne pună la muncă silită. Au mare nevoie nemții de mână de muncă.

- Așa crezi?

— Cred. Mi s-a mai întâmplat să mă ia așa, de pe stradă, cu arcanul și să mă ducă la muncă silită. De câte ori m-au dus, după o zi, două, am izbutit să le fug de sub nas.

- Ai izbutit să fugi? De sub nasul lor?

— De sub nasul lor și pe sub nasul lor. Astă primăvară m-au luat tot așa, după stradă. Și m-au trimis pe Valea Prahovei, la Băicoi, să desfundăm sondele. Ne aflam acolo cam la o sută de oameni. Am lucrat numai două zile, până am luat seama locului. Pe urmă am tulit-o. Nu era cine știe ce pază. O să fug și acum. Dacă te ții de mine, și ai curaj, eu zic că atunci când o fi să fugim, să fugim împreună.

- Să fugim, dacă se va putea.

— Ei, asta e bună! De ce să nu se poată? Când vrea omul, se poate.

În vagon era întuneric. Numai tavanul era ușor luminat de lumina cenușie a înserării care pătrundea prin ferestrele mici, înguste și zăbrelete, de lângă tavan. Vreo doi vlăjgani aprinseră țigări groase și fumau. Ajungea până sub nasul nostru fumul tare, cu gust acrișor, de tutun negru și de hârtie de jurnal. Îmi înțepa nările fumul. Diplomatul cu gambetă se rățoia la găligani:

— Domnilor, vă rog să fiți atenți cu chibriturile și cu țigările. Din suflet vă rog să fiți atenți. Gândiți-vă că dacă se aprind paiele de sub noi, până să alerge nemții să ne deschidă, ardem ca șoarecii, cu vagon cu tot.

- Ei și? Mare pagubă, auzi, jaf în ciuperca...

Oamenii din vagon au început să-l înjure pe golanul cu gambetă și să-l înghiontească. Mi-am apropiat capul de urechea spelbului și l-am întrebat:

- Și ce lucrezi, acolo, la sonde? Scotai țigete?

- Nici pomeneală...

- Atunci ce făceai?

— Să vezi. Când s-a rupt frontul în Carpați și au năvălit nemții în țară, englezii, care se cam așteptau la asta, s-au repezit și au dat foc sondelor. În unele puțuri de petrol, ca să le astupe, au aruncat tot ce le-a căzut la îndemână: fiare vechi, pietroaie, scurtături de lemn, până și oale și vase de bucătărie. Nemții ne puneau să scoatem toate lucrurile astea din adânc, cu niște cărlige.

Uneori mergea. Alteori nu. Atunci legam o bucată mare de ceară moale de o frânghie, legam deasupra bucății de ceară o greutate și lasam frânghia să aluneca pe gura puțului. Aluneca frânghia până se oprea. După un timp, trăgeam frânghia afară. Pe ceara moale se vedea forma fierului sau a pietroiului, sau a lemnului aruncat înăuntru. Nemții se uitau cu băgare de seamă la această formă, își băteau capul și născoceau un clește potrivit. Migăloasă muncă.

— N-ar fi fost mai ușor să vă pună să săpați alte sonde?

— Poate că ar fi fost mai ușor, însă nemții nu aveau atâtea mașini de săpat câte le-ar fi trebuit. Până acum or fi fabricat și ei și or fi adus destule.

— Dar ce amestec aveau englezii în petrolul de pe Valea Prahovei de i-au dat foc?

— Se vede că ești boboc și nu cunoști lumea. Petrolul, șchiopule, cât se află în țara românească, e al englezilor. Au cumpărat mai de mult pământurile de la țărani, cu tot ce se află în adâncurile lor. Ai priceput?

— Am priceput.

Tăcurăm. Larma din vagon se mai potoli. Departe, peste oraș, soarele scăpătase. Năpădi peste noi întuneric deplin. Paiele pe care ne culcasem ne încălziră. Aerul din vagon, îmbăcsit cu fumul țigărilor, ajunsese înăbușitor. Unul, cu voce siteavă, întrebă:

— De ce-ți zicea mă, ție, vardistul, diplomat? Te cunoștea? Și de ce te lua peste picior, dacă ai fost într-adevăr diplomat?

— Dacă mă cunoaște! Mă cunoaște ca pe un cal breaz. Dar cine nu mă cunoaște pe mine în București? Toată lumea mă cunoaște. Am fost cineva la viața mea. Da... Da... Eu, domnilor, nu sunt fitecine. Am fost cineva la viața mea.

— Nu te lauzi? Dacă te miroș că te lauzi, îți turtesc gambeta.

— De ce m-aș lăuda? Am fost, Siteavule – că n-am avut onoarea să-ți dau mâna și să mi te recomanzi, ca să știu cu cine am de-a face – am fost diplomat de carieră. Consul, dacă unul ca tine știe cu ce se mănâncă această funcție.

— Să zic c-aș ști. Dar dacă ai fost, de ce nu mai ești?

— Cum să mai fiu, mă, cum să mai fiu, dacă am fost dat afară?

— Și de ce te-a dat afară cine te-a dat afară?

— Ei, asta e o poveste lungă... O poveste foarte lungă...

— Spune-ne-o. Ție gura nu-ți cere chirie, iar nouă o să ne treacă noaptea mai ușor.

— De ce să vă spun? Ce, voi sunteți popi? De ce să mă spovedesc eu vouă?

— Dacă ne povestești tot și ne vorbești cum ai vorbi celor de-un soi cu tine, fără perdea, îți dau o țigară, Diplomatele. Una tare, o mahorcă, să-ți ardă gâtul, s-o simți până-n fundul rărunchilor și să strănuți ca măgarul picnit de tignafes.

— O țigare?

— Da. O țigare. Groasă. Tare.

— Ia dă-mi-o, frati-meu, ia dă-mi-o. Că n-am fumat de câteva zile și-mi lasă gura apă.

— Așteaptă s-o răsucesc. Dar ia spune-mi, cum vrei: s-o lipesc cu scuipatul meu, sau să ți-o dau răsucită numai, și de lipit să ți-o lipești singur?

— Lipește-o cu scuipatul tău. Dacă o să-mi vină greață, n-o să vărs. Stomacul mi-e gol.

Siteavul lipi țigarea și i-o întinse prin întuneric.

— Mersi. Dar dacă te-ai apucat să faci pomană, fă-o până la capăt.

— Ce-ți mai poștește rânza?

— Miluiește-mă, frati-meu, și cu un foc.

În vagon falfâi scurt flacăra unui băț de chibrit. Văzui fața Siteavului. Era lată și adânc ciupită de vărsat. Îmi amintii numaidecât de el. Era bondocul vânjos, cu gâtul scurt și cu umerii largi care mersese tot timpul în fruntea cârdului nostru.

— Dă-i drumul, Diplomatele, că altfel te ating la moacă de zici că n-ai avut noroc.

— Acuș. Permite-mi numai să mai trag un fum, două.

— Trage și trei.